

De tovenaar van de Nijl

MATTHEW GREEN

De tovenaar van de Nijl

DE JACHT OP AFRIKA'S MEEST GEVREESDE REBEL

Vertaald uit het Engels door Maaïke Bijnsdorp en Lucie Schaap

Lebowski, Amsterdam 2010

Oorspronkelijke titel: *The Wizard of the Nile*

Oorspronkelijk uitgegeven door: Portobello Books

© Matthew Green, 2008

First published in English by Portobello Books Ltd in 2008

© Vertaald uit het Engels door: Maaïke Bijnsdorp en Lucie Schaap, 2010

© Nederlandse uitgave: Lebowski, Amsterdam 2010

© Foto's binnenwerk: Matthew Green, met uitzondering van: p. XX © Vanessa Vick, p. XX © Marcus Bleasdale, p. XX © Reuters/Finbarr O'Reilly, p. XX © Adam Pletts en p. XX © Stéphane Lehr.

Omslagontwerp: Dog and Pony, Amsterdam

Typografie: Michiel Niesen, ZetProducties, Amsterdam

Foto auteur:

ISBN 978 90 488 0455 9

NUR 320

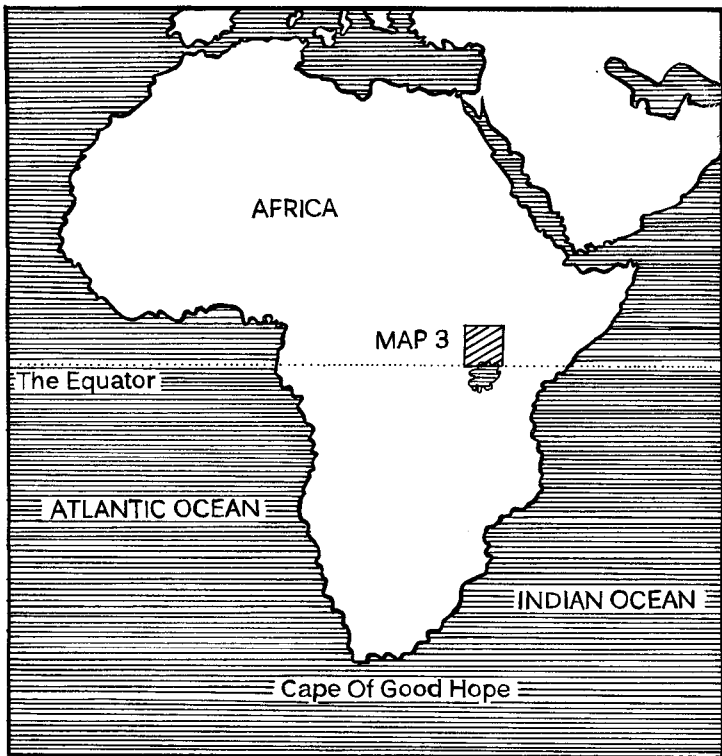
www.lebowskipublishers.nl

Lebowski is een imprint van Dutch Media Uitgevers bv

[logo FSC]

Voor mijn ouders, John en Susan, en mijn zus Katie.

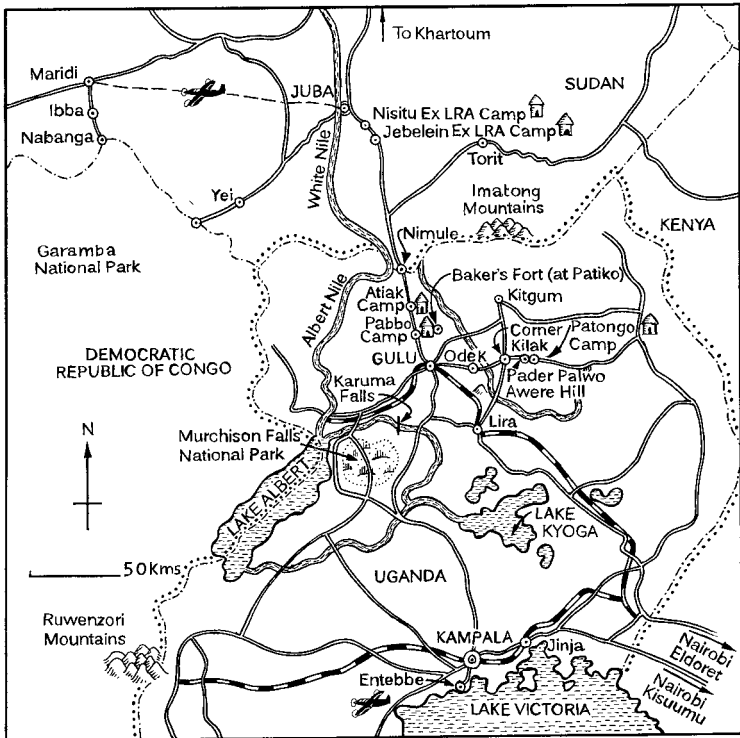

Kaart 1: Afrika

Oost-Afrika

De reis

INHOUD

Kaarten

- Proloog: Een begrafenis
1 Een profeet van God
2 'Wij zijn de engelen'
3 Dochter van de maan
4 Voedsel voor gevangenen
5 'Een schurk met een kruis'
6 'God is een moordenaar'
7 'De wereld versted doen staan'
8 'De meest troosteloze plek op aarde'
9 Mr Dusty
10 De wederkomst
11 'We willen uw voorzitter spreken'
12 Ze heette Peace
13 Een vreemd soort tovenaar
14 'Ik ben een ander mens'

Epiloog

Geraadpleegde literatuur

Verantwoording

Dankwoord

‘En terwijl de pythons van ziekte
De kinderen verslinden
En de buffels van de armoede
De mensen omverstoten
En onwetendheid rotsvast staat
Als een olifant,
Bevinden de aanvoerders van de oorlog
Zich in de houdgreep van
Bloedige vetes,
Ze kunnen elkaars bloed wel drinken.’

Lied van Lawino, Okot p’Bitek
(vertaling: Wim van Binsbergen en Ad van Rijsewijk)

‘Liever heersen in de Hel, dan dienen in de Hemel.’
Uit *Paradise Lost* van John Milton

PROLOG: EEN BEGRAFENIS

Ik keek nieuwsgierig in de doodskist. Er lag een vrouwenlichaam in dat in een blauw gebloemd lijkkleed was gewikkeld. Haar armen lagen langs haar lichaam, de vingers opgekruld in de handpalmen. In haar neusgaten zaten watten, haar lippen leken van was. Toen ik een foto nam, glom haar huid in het flitslicht.

Haar moeder zat met een van verdriet vertrokken gezicht op de cementen vloer naast de kist. Een tiental vriendinnen hield blootsvoets een wake, één met een baby tegen haar schouder gedrukt op wiens ruggetje ze zachtjes klopte. Een vrouw met een rode doek om het haar gooidde haar hoofd in de nek en jammerde het uit.

De begrafenisgasten verzamelden zich in de tuin, waar ze bij het lege graf wachtten, de vrouwen in oogverblindende jurken, op slippers en dof voor zich uit starend, de mannen in gestreken overhemden. Het was het droge seizoen. De maïs op het veld was dor en bruin. Ze zaten op stoelen en praatten zachtjes. Toen de zon de kim naderde, reden dragers in dichtgeknoopte colbertjes met zwarte dasen en witte handschoenen de kist naar buiten.

De oudste zus van de overledene, Betty, die in de vijftig was, stapte naar voren en begon voor te lezen uit een spiraalschrift. Ze beschreef de dode als vrolijk schoolmeisje en kampioen speerwerpster. Later was ze getrouwd, maar weer gescheiden toen er geen kinderen kwamen. Ze had als visverkoopster de kost verdiend tot op een dag een geest bezit van haar nam en ze helende krachten kreeg.

Betty vertelde dat haar zus drie dagen lang gebeden had, waarna een stomme jongen opeens had kunnen spreken. Door nog eens drie dagen te bidden had ze een impotente man weer in staat gesteld zijn vrouw te bevredigen. Verschillende mannelijke aanwezigen slikten een lach in. Toen vertelde Betty dat haar zus rebel was geworden. Al

snel kapte een van de aanwezigen haar af.

Een nors kijkende priester in een opbollende superplie stond erop voor zonsondergang zijn preek te houden. Betty stopte haar schrift weg en ging zitten. De priester wees naar de kist en hield de rouwenden voor dat hun stam tot God terug moest keren. Hun zelfzucht had een muur opgericht waarop hun gebeden afketsten. Terwijl hij doorratelde besepte ik dat het belangrijkste deel van de terugblik op haar leven onverteld zou blijven.

Toen de priester klaar was, lieten de dragers de kist in de kuil zakken. De moeder knielde met het hoofd in haar handen neer op de berg roodkleurig zand die uit het graf afkomstig was. Haar man leunde op een stok en keek met samengeknepen ogen door de dikke glazen van zijn bril naar de grond, terwijl de rouwenden zich aan het uiteinde van de kuil verdrongen. Toen de kist de bodem had bereikt, wierp iemand er wat aarde op. Anderen volgden en een regen van kiezels kletterde op het deksel. Ik gooidde zelf ook een handje aarde in de kuil. Toen was het voorbij.

Twintig jaar voor haar dood had Alice Lakwena een leger van tienduizend volgelingen op de been gebracht met de belofte dat ze Uganda een nieuw tijdperk van vrede zou brengen. Halfnaakte soldaten met kruisjes van karitéboter op hun borst en voorhoofd waren onder het zingen van 'James Bond, James Bond' gehoorzaam in het gelid hun dood tegemoet gelopen. Alice had hun verteld dat ze immuun zouden zijn voor de kogels als ze zich aan haar twintig 'Veiligheidsvoorschriften van de Heilige Geest' zouden houden, die onder meer inhielden dat ze niet mochten roken en geen dekking mochten zoeken achter mierenhopen. De mannen moesten de voorgeschreven twee testikels hebben, niet meer en niet minder. Stenen zouden als granaten ontploffen.

Met haar nederlaag tegen het Ugandese leger in oktober 1987 was het verhaal nog niet afgelopen. Integendeel, dat was pas het begin geweest. Iemand anders had Alice' plaats ingenomen en hij was nog springlevend.

Hem vinden zou heel wat lastiger blijken.

HOOFDSTUK I

EEN PROFEET VAN GOD

Ex-kindsoldaten van het LRA

De bus reed rammelend noordwaarts. Aan weerszijden van de weg flitste groen struikgewas voorbij waar zonlicht doorheen schitterde. Uit de goedkope luidsprekers schalde ‘Sexual Healing’ van Marvin Gaye, afgewisseld met gospelmuziek. De passagiers dommelden wat of lazen de voetbalverslagen op de achterpagina van *The New Vision*. Er werd weinig gepraat. Het zou niet lang meer duren voor we bij de Witte Nijl waren en Noord-Uganda zouden binnenrijden, het thuisland van Joseph Kony.

De kranten hadden blijkbaar maar een paar foto’s van hem. Op een ervan staat hij als jongeman van begin dertig die van onder een bos dreadlocks stuurs de wereld in kijkt. Op een andere draagt hij een t-shirt met de kreet BORN TO BE WILD en kijkt hij wezenloos voor zich uit. Dat steeds dezelfde foto’s werden gebruikt had een merkwaardig effect – het leek daardoor net of hij nooit ouder werd.

In krantenartikelen werd Kony in een paar zinnen beschreven: ‘Kony noemt zichzelf een profeet en beweert opdrachten te krijgen van de Heilige Geest. Hij wil Uganda leiden volgens de bijbelse tien geboden. De rebellen van zijn Verzetleger van de Heer hebben duizenden kinderen ontvoerd die ze als soldaten, dragers en seksslaven gebruiken. Ze zijn erom berucht dat ze de oren van hun slachtoffers afsnijden en hun lippen met een hangslot dichtmaken.’

Ik kende die stukken uit mijn hoofd, aangezien ik ze de afgelopen jaren ook zelf had geschreven. Ik werkte als journalist voor persbureau Reuters en was net over de grens in de Keniaanse hoofdstad Nairobi gestationeerd. We schreven daar artikelen over een breed scala aan onderwerpen, van vulkaanuitbarstingen in Congo tot en met coupelingen in Burundi en honger in Sudan. Kony’s oorlog onderscheidde zich daarvan om de simpele reden dat hij zo onbegrijpelijk was.

Vanuit ons kraaiennest in Nairobi leek het conflict een klassiek geval van zinloze wreedheid. De rebellen hadden dorpen uitgemoord, honderden mensen verminkt en duizenden kinderen ontvoerd – en dat alles voor de ambitie van één man om te heersen volgens zijn verknipte lezing van de Bijbel. Het was moeilijk te geloven, maar het conflict was uitgegroeid tot een van Afrika's langst durende burgeroorlogen. Na twintig jaar was de pure waanzin van Kony's verhaal zo'n vertrouwd gegeven geworden dat het idee om er vraagtekens bij te zetten niet meer bij me opkwam.

Tot de dag waarop een tijdschrift met de naam *The Referendum* op de redactie werd bezorgd. Het werd op onregelmatige basis uitgegeven door een groep journalisten uit Zuid-Sudan, dat aan Noord-Uganda grenst en waar Kony zich al jarenlang schuilhield. Soms slopen er in de opmaakfase spelfouten in – in een van de nummers was 'messengers' (koeriers) van de waarheid 'massagers' (masseurs/manipulanten) geworden. Maar in het nieuwste nummer zou een belangrijke scoop staan: het allereerste interview met Kony uit de geschiedenis. Volgens de anonieme auteur wilde de rebellenleider alleen via geesten met de president van Uganda spreken, omdat hij bang was via de telefoon te zullen worden vermoord.

Veel mensen geloofden niet dat het artikel echt was, maar ik kon het maar niet uit mijn hoofd zetten. Als iemand erin was geslaagd Kony te interviewen, zou dat misschien ook een tweede keer kunnen lukken. En als hij niet compleet gestoord was, zou hij enig licht op de waanzin in zijn vaderland moeten kunnen werpen. Ik vroeg een tijdje verlof bij Reuters en maakte een plan.

Ik zou mijn reis beginnen in het stadje Gulu. Ik had het telefoonnummer van een Spaanse missionaris daar, ene pater Carlos Rodríguez, een van de weinige buitenlanders die contact met de rebellen hadden gehad. Vanaf Gulu zou ik naar het gebied in Noord-Uganda en Zuid-Sudan vertrekken waar Kony zich regelmatig ophield, waarbij ik min of meer de loop van de Witte Nijl zou volgen. Onderweg zou ik zo veel mogelijk informatie proberen te verzamelen over Kony en zijn oorlog. Mijn vraag was eenvoudig: hoe kon één maniak met een leger van ontvoerde kinderen een land twintig jaar lang in zijn greep houden?